

PAŞINYAN VE KİLİSE ÇATIŞMASI

Selenay Erva YALÇIN

Analist

Paşinyan iktidarına karşı duruşunu değiştirmeyen ve Ermenistanın en güçlü muhalif cephelerinden biri haline gelen Kilise, son zamanlarda bu karşıtlığını uluslararası zemine de taşımıştır. Bu karşıtlığın son yansımaları, Paşinyan ve Karekin İlnin sosyal medya açıklamaları ve sözlü beyanları vasıtasıyla görülmektedir. Ağır hakaretler ve ithamlar içeren bu sözlü tartışmalar, Paşinyanın, Karekin İlnin makamının gereklerine aykırı bir hayat sürdürdüğü ve bu sebeple makamı bırakması gerektiği iddiaları ile devam etmektedir. [\[1\]](#)

Ermenistan Anayasası, Kiliseden 17 ve 18. maddelerinde bahsetmektedir. 17. maddede Kilisenin devletten ayrı bir yapı teşkil ettiği ve Kilise faaliyetlerinin devlet gücüyle ve tarafından korunması gerektiği belirtilmektedir. 18. maddede ise Apostolik Kilisesinin Ermenistanın milli kilisesi olduğu, milli kimliklerinin korunması açısından devlet tarafından tanındığı ve devletle ilişkilerinin kanunla düzenleneceğinden bahsedilmektedir.[\[2\]](#) Görüldüğü üzere Ermenistan Anayasası bir resmi din seçmemiştir. Yunanistan Anayasası örneğindeki gibi bir yaygın din ifadesine[\[3\]](#) de rastlanmamaktadır. Ayrıca dini organizasyonların devletten ayrı olduğu da belirtilmiştir. Fakat anayasa devleti laik olarak vasıflandırmamış; devletin niteliklerinden bahseden birinci maddenin kapsamı demokratik, sosyal bir hukuk devleti kalıbıyla sınırlı tutulmuştur.

Ermenistan Anayasasının 18. maddesinin de öngördüğü gibi Kilise ile devlet arasındaki ilişkiler kanun yoluyla düzenlenmektedir. Buna ilişkin kanun Ermenistan Cumhuriyeti'nin Vicdan Özgürlüğü/İnanç Hürriyeti ve Dini Örgütler Hakkındaki Kanunu başlığı ile yürürlüktedir. İlgili kanunda Apostolik Kilisesinin Ermenistanın milli kilisesi olduğu defaatle belirtilmiş, fakat diğer dini organizasyonların da varlığı inanç özgürlüğü kapsamında tanınmıştır.[\[4\]](#) Kilisenin partiler ve siyaset üstü bir konumu olduğunu ve devlet tarafından uluslararası hukuk çerçevesinde sınırsız korumaya tabi tutulduğunu kanundan görmek mümkündür. Din ve devlet işlerinin ayrılmasının güvencesi olmak amacıyla çıkartılan kanun, Apostolik Kilisesini milli olarak nitelemek suretiyle öne çıkarmaktadır.

Ermenistanda din ve devlet işlerinin ayrılığında şüphe uyandıran tek husus Kilisenin milli olarak vasıflandırılması değildir. Paşinyanın özellikle 2. Karabağ Savaşı sonrası takındığı ılımlı tutum, Azerbaycanla ortak yürütülen sınır komisyonu çalışmaları, işgal edilen bölgelerin Azerbaycan hâkimiyetine bırakılması, Azerbaycanla barış antlaşması

sürecinin gelişim gösteriyor olması ve sözde soykırım iddiaları hakkında sorgulayıcı açıklamalar; diaspora ve meclis muhalefetinin yanında Kilisenin de tepkisine yol açmıştır. Başpiskopos Galstanyan, geçtiğimiz aylarda, Paşinyan iktidarı karşıtı mitingler düzenlemiş ve kendisini destekleyen küçük bir kitle ile çeşitli protestolarda bulunmuştur.[5] Katolikos Karekin II de muhalefetle birlikte Paşinyanın Azerbaycana boyun eğdiğini, Ermeni yanlısı bir duruş sergilemediğini ve meşru lider olmadığını savunmaktadır. Bu hususta sadece Paşinyan iktidarını desteklemediğini belirtmekten çok ileri giden ve apaçık siyasete dâhil olan mevzubahis din adamları, Ermenistanın bölgede iyileştirmeye çalıştığını iddia ettiği komşuluk ilişkilerinden rahatsızlık duymakta ve barış karşıtı propagandalarda bulunmaktadır.

Paşinyan, mevcut sınırları dâhilinde korumaya ve geliştirmeye çalıştığı Ermenistan devletinin güncel dış politikasını denge politikası olarak adlandırmaktadır. Bu politika, her ne kadar somut ve yeterli bir açılım sağlamasa da, Ermenistanın, komşularıyla ve birtakım ülkelerle kuracağı dengeli ilişkiler neticesinde barış, refah ve istikrarını tesis etmek amacıyla ortaya atılmıştır. Aynı şekilde Azerbaycan ile barış sürecinin başat konularından olan anayasa değişikliğinin, mevcut Ermenistan devletinin modern ve çağdaş bir hukuki görünüm kazanması amacıyla planlandığı da yetkililer tarafından devamlı dile getirilmektedir. Modern ve çağdaş bir hukuk devletinin, din ile politikayı anayasal bir güvence ile, apaçık ve koruyucu bir laiklik ilkesi ile birbirinden ayırması günümüzde kaçınılmaz hale gelmiştir.

Paşinyan son açıklamalarından birinde, oluşturulacak bir eşgüdüm konseyi ile makamını gereklerini yerine getirmeyen Karekin II'ni yerine yeni bir Katolikos seçilmesi ve bu yolla Kilisenin özgürlüğüne kavuşturulması gerektiğini ifade etmiştir.[6] Devlet gücüyle kurulacak konsey teklifi, muhalefet tarafından Anayasanın 17. maddesinin (din ve devlet işlerinin ayrılığı) ihlali olarak nitelendirilmiştir.

2. Karabağ Savaşı sonrası Kilise-Paşinyan çekişmesinin tarihi, Anayasanın ilgili maddesinin yetkili din adamları tarafından defalarca hâlihazırda ihlal edilmiş olduğunu göstermektedir. Ermeni kimliğinin belirleyici unsuru olarak addedilen din, uzun zamandır ülkedeki nüfuzunun kötü niyetli kullanımına alet edilmektedir. Artık partiler ve siyaset üstü bir konumdan ziyade muhalefetin bir parçası haline gelmiş olan Kilise, din ve devlet işlerinin ayrılığı hususunda açık ifadelerle bir laikliği zorunlu kılıyor görünmektedir.

Sonuç olarak, Paşinyanın kurulmasını teklif ettiği ve 10 üyesinin seçimimin sorumluluğunu üstlendiği eşgüdüm konseyinin, Kilisenin devletlerle kurulmaya çalışılan ikili ilişkiler ve bölge refahı için oluşturageldiği tehdidin engellenmesi amacı taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kilisenin, Ermeni kimliği için teşkil ettiği siyaset üstü ve manevi değerlerin korunması ve mevcut ya da seçilecek Katolikosun da ruhani lider unvanının sınırları içinde kalması; hedeflenen çağdaş Ermeni Cumhuriyeti için vazgeçilmez bir unsurdur. Kilise, muhalefetin bir kanadı olarak hareket etmekten ve bölgedeki barış, refah ve istikrarın tesisine karşı duruşundan vazgeçmelidir. Paşinyanın Kilisenin siyasetten bağımsız kılınarak özgürleştirilmesine dair bu isteği, önümüzdeki günlerde anayasa değişikliğinin bir ayağını oluşturacak gibi görünmektedir.

*Görsel: [CivilNet](#).

[1] Arshaluys Barseghyan, Pashinyan Suggests That the Head of the Armenian Church Has a Child, *OC Media*, 2 Haziran 2025, <https://oc-media.org/pashinyan-suggests-that-the-head-of-the-armenian-church-has-a-child/>.

[2] Constitution of the Republic of Armenia, *The President of the Republic of Armenia*, Erişim Tarihi: 13 Haziran 2025, <https://www.president.am/en/constitution-2015/>.

[3] The Constitution of Greece, *Hellenic Parliament*, Erişim Tarihi: 13 Haziran 2025, <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/THE%20CONSTITUTION%20OF%20GREECE.pdf>.

[4] The Law of The Republic of Armenia on The Freedom of Conscience and on Religious Organizations, *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*, Erişim Tarihi: 13 Haziran 2025, https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/ARMENIA_Law%20on%20Freedom%20of%20Conscience%20and%20on%20Religious%20Organizations.pdf.

[5] Arshaluys Barseghyan, Protests Against Border Delimitation Continue in Northeast Armenia, *OC Media*, 30 Nisan 2024, <https://oc-media.org/protests-against-border-delimitation-continue-in-northeast-armenia/>.

[6] Pashinyan Launches Coordinating Council to Oust Catholicos, *CivilNet*, 10 Haziran 2025, <https://www.civilnet.am/en/news/955764/pashinyan-launches-coordinating-council-to-oust-catholicos/>.

Yazar Hakkında :

Selenay Erva YALÇIN, 2020 yılında başladığı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2024 yılında mezun oldu. 2023 yılının Aralık ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinin (AVİM) uygulamalı eğitim programını tamamladı. Ocak 2024 AVİM misafir araştırmacı olarak çalışmaya başlayan Yalçın, Mart 2025 itibarıyla analist olarak görevine devam etmektedir. Halihazırda Hacettepe Üniversitesi Kamu Hukukunda yüksek lisansına devam eden Yalçın, AVİM soykırım hukuku ve Türk-Ermeni ilişkileri alanında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: YALÇIN, Selenay Erva. 2025. "PAŞINYAN VE KİLİSE ÇATIŞMASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 60. Haziran 13. Erişim Kasım 18, 2025.
<https://avimbulten.org/tr/Yorum/PASINYAN-VE-KILISE-CATISMASI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır